

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДКРИТИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Освітняни творять світ..., в якому кожна людина планети не лише має доступ до знання всього людства, а й може зробити власний внесок у нього. Так стверджувалось у «Кейптаунській Декларації відкритої освіти», узагальнюючи у найближчому майбутньому можливості інформаційних технологій та розкриваючи можливості здобуття нових знань та освіти. Людство стоїть на порозі глобальної революції, далі продовжується у Декларації, у викладанні та навчанні. Освітняни всього світу створюють багаті колекції навчальних матеріалів в Інтернеті, відкриті та безплатні для кожного користувача.

Відповідно до визначення ЮНЕСКО, відкриті освітні ресурси це освітні, навчальні чи наукові ресурси, розміщені у вільному доступі або розповсюджені під ліцензією, що дозволяє їх вільне використання або переробку. Відкриті освітні ресурси включають в себе повні курси, навчальні матеріали, модулі, підручники, відео, тексти, програмне забезпечення, а також будь-які інші засоби, матеріали або технології, що використовуються для надання доступу до знань [1].

Започаткував та відкрив вільний доступ до матеріалів своїх навчальних курсів Масачусетський технологічний інститут (MIT) у 2002 році, коли розпочав проект «Open Course Ware», зробивши вагомий внесок у розвиток концепції відкритих освітніх ресурсів [2].

В свою чергу, світова педагогічна громадскість розробила багато практичних рекомендацій щодо загальних засад створення та використання відкритих освітніх ресурсів, що в свою чергу потребує правового захисту та регулювання. Цілком природньо, що будь-який навчальний заклад або науковець, створюючи відкритий навчальний ресурс, прагне до того, щоб були дотримані його авторські права. Міжнародне співтовариство розробило для цього певний механізм, який підтримує організація Creative Commons.

Creative Commons – це неприбуткова корпорація, яка прагне полегшити використання та створення похідних творів, дотримуючись авторських прав. Creative Commons запропонували золоту середину між принципами «усі права застережені» та «жодні права не застережені» – «деякі права застережені». Організація розробила та оприлюднила декілька ліцензійних угод стосовно авторських прав, відомих як Ліцензії Creative Commons. Ці ліцензії (в залежності від обраної), обмежують лише певні права (або жодні) на авторську роботу. Мета Creative Commons –

дозволити власникам авторських прав передати деякі з прав на власні твори громадськості, і в той же час зберегти за собою інші права. Справа в тому, що відповідно до законодавства більшості країн світу законами про авторські права всі права, як майнові, так і немайнові, належать авторам автоматично.

В правовій науковій літературі об'єкт цивільних правовідносин визначається як те, на що спрямовано суб'єктивне право і суб'єктивний обов'язок з метою задоволення інтересів громадян та організацій. Тобто об'єктами цивільних правових відносин є: а) речі; б) дії, в тому числі послуги; в) результати духовної та інтелектуальної творчості; г) особисті немайнові блага" [3, с.73].

Так, Хартія університетів України, що була підписана у 2009 році включає до академічної свободи відкритий доступ до інформації, за виключеннями, передбаченими законодавством, у тому числі до наукової інформації через розвиток відкритих електронних архівів (університетських інституційних репозитаріїв), відкритих електронних журналів українських університетів та можливість вільно підтримувати стосунки зі своїми колегами в будь-якій частині світу [4].

Як об'єкт авторського права відкриті освітні ресурси визначаються у двох значеннях: у вузькому значенні, як твору, в якому втілена призначена для розповсюдження наукова та педагогічна інформація; в широкому значенні, як об'єктивно вираженого, нового результату інтелектуальної творчої діяльності автора, в якому наукова та педагогічна інформація виражається у формі творів, які охороняються законодавством про авторське право. Основними ознаками відкритих освітніх ресурсів як об'єкта авторського права є: творчий характер, новизна, об'єктивна форма вираження. Обов'язковою умовою використання об'єктів авторського права, які не перейшли у суспільне надбання, при виготовленні та розповсюдженні творів є укладання відповідних договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на об'єкт авторського права або визначення умов про авторські права в договорах на створення та розповсюдження.

Література

1. Guidelines for Open Educational Resources (OER) in Higher Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.col.org/resources/publications/Pages/detail.aspx?PID=364>.
2. Forum on the Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001285/128515e.pdf>.
3. Цивільне право України: Академічний курс: підруч.: у 2 т. / За заг. ред. Я.М. Шевченко. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – Т. 1. Загальна частина. – 520 с.
4. Хартія університетів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moodle.kma.mk.ua/mod/resource/view.php?id=18005>.